

ÎNCREȘTINAREA RUȘILOR

Masterand Iosif Octavian Szala

CHRISTIANIZATION OF THE RUSSIANS

Abstract: The information and historical data related to Russian monasticism in the eleventh century are not absolutely non-existent, but unfortunately, the only historical information tells us that monastic life on the territory of Russia during this century, is that with the transition to Christianity Russian and with the beginning of the construction of some churches, some monastic settlements were established. But about their naming or their patron saints, or their location, the sources give us absolutely no information. We can only assume that these monastic settlements in the first phase practiced the hermit life and then over time began to organize in the form of public settlements.

Keywords: russian, christianity, churches, monastic

I.1. Introducere. Bizanțul și Rusia Kieveană (860-1054).

Relațiile Rusiei Kieveane cu Imperiul Bizantin au fost dintru început, în mare măsură schimbătoare, statul care a început relațiile cu Bizanțul îndeplinind rolul de *foederati*¹, a început treptat să își afirme independența devenind o amenințare pentru imperiu.

Poporul Rus în faza lui incipientă aparținea unui grup slav răsăritean care s-a stabilit în zona de silvostepă din nordul Mării Egee, mai precis triburile slave răsăritene, care ocupau un teritoriu vast care se întindea din Crimeea și bazinul Niprului până în jurul orașului Smolensk, au fost incapabile de a înființa o formațiune politică solidă, au apelat la varegii din Scandinavia, potrivit cronicii lui Nestor², prima lor atestare fiind între secolele VIII-IX .

¹ Este un termen latin a cărui definiție a suferit numeroase schimbări în perioada de timp dintre Imperiul Roman din antichitate și până la sfârșitul Imperiului Bizantin. Acesta era exercitat asupra unui stat, care era considerat tributar sau o alianță formală de tip militar, în care cele două state angajate în acest tratat aveau obligația comună de a se susține militar și economic în timpul unei perioade de criză.

² Cronica lui Nestor, intitulată și Istoria vremurilor trecute (Povest' vremennih let), constituie principalul izvor al istoriei Rusiei pentru perioada cuprinsă între mijlocul secolului al IX-lea și anii 1111/1113. Ea a fost atribuită călugărului kievean Nestor și constituie punctul de plecare al tuturor cronicilor rusești.

Ca și argumente la afirmațiile că poporul Rus are rădăcini adânci scandinave, aducem următoarele:

1. Din punct de vedere lingvistic etnonimul Rus (în greacă Ρως), este de origine scandinavă deoarece încă și până în zilele de astăzi, limba finlandeză folosește termenul de *ruotsi* pentru a desemna pe suedezi.

2. Iar Constantin al VII-lea Porfirogenetul în cartea sa *De Administrando Imperio*, folosește alături de etnonimul οἱ Ῥῶς, termenii ἡ Ρωσία și ἡ ἔξω Ρωσία (Rusia exterioară)³, astfel dacă primul termen se referă la Rusia din jurul Kievului, cu siguranță cel de al doilea se referă la cea din Novgorod.

Așadar, această primă cronică rusă, a lui Nestor, consemnează un adevăr istoric incontestabil, anume că varegii scandinavi au avut o contribuție crucială la cristalizarea primelor formațiuni statale ale slavilor din răsărit, această informație fiind întărită atât de izvoarele istorice bizantine cât și de cele arabe.

În continuare voi încerca să relatez cât mai detaliat aceste evenimente de înființare statală a Rusiei Kieveane. Așadar la cumpăna dintre secolele VII-IX, varegii din Suedia⁴ au emigrat spre sud-est traversând teritoriile locuite de slavii răsăriteni în cele din urmă ajungând pe țărmurile peninsulei din Crimeea, ca mai apoi de aici să declanșeze multe incursiuni militare împotriva Bizanțului. Aceștia pentru a ajunge pe țărmul de nord al Mării Negre, varegii foloseau artera fluvială care era formată din râurile Volhov – Lovat – Nipru , care se mai numea din cauza acestui lucru și „de la varegi la greci”⁵, aceasta legând Marea Baltică de Marea Neagră. Varegii cu timpul au reușit să-și impună hegemonia peste triburile slave, care erau colonizate în jurul acestei axe fluviale, de la care au început să perceapă tribut. Elita vagerilor care a început să devină minoritară, se amesteca acum cu aristocrația slavă începând să formeze o singură pătură conducătoare, aceștia adoptând limba și religia acestor slavi, care până la sfârșitul sec. al X-lea îi va asimila.

După cum putem vedea în Cronica lui Nestor, varegul Rurik (862-879), acesta s-ar fi stabilit la Novgorod până la mijlocul sec. al IX-lea. De asemenea, alte două căpetenii verede pe nume Askold și Dir ar fi ocupat teritoriile din împrejurimile Kievului. După moartea lui Rurik, principele Oleg (879-913/915) ar fi preluat puterea asupra Novgorodului, mai apoi cucerind Kievul în jurul anilor 880 sau 882, supunând triburile slave și mutându-și capitala la Kiev,

³ Constantin Porfirogenetul, Carte de învățătură către fiul său Romanos, trad. Vasile Grecu, București, 1971, p. 15.

⁴ Trebuie să menționăm că la sfârșitul secolului al VIII-lea și începutul secolului următor, expansiunea scandinavă se îndreaptă și spre Europa apuseană, unde varegii sunt cunoscuți sub numele de vikings și normanzi.

⁵ Cronica lui Nestor în Izvoarele istoriei românilor, vol. VII, traducere, note și comentarii de G. Popa-Lisseanu, București: Tipografia Bucovina, 1935, IV, p. 35: „... când polianii trăiau izolați în munții lor, era un drum care ducea din țara varegilor, până la greci” și din țara grecilor la varegi, de-a lungul Niprului”.

unde ar fi pus bazele noului stat, numit după izvoarele din acea perioadă, „Rusia Kieveană”.

Acesta în anul 907 se dovedește a fi o amenințare reală pentru Imperiul Bizantin deoarece pornește o campanie de cucerire a Constantinopolului, dacă până acum, pentru atâți dușmani zidurile cetății au reprezentat un obstacol, inamicii neavând o flotă, pentru ruși nu era deloc o piedică în acest sens, deoarece știm că Oleg avea în posesie 2000 de corăbii. După Cronică lui Nestor, Oleg a debarcat pe țărm și a ordonat armatei să pustiască împrejurimile orașului dărâmand multe dintre palate și biserici⁶. În momentul când Oleg ar fi vrut să incendieze Constantinopolul, împărații Leon și Alexandru, au cerut pace, angajându-se să plătească tribut rușilor. Potrivit Cronicii lui Nestor, împărații bizantini au jurat pe cruce, că vor respecta termenii armistițiului, iar Oleg a depus jurământ înaintea celor doi idoli la care se închina, Perun și Volos, că va face asemenea⁷.

Tratatul care s-a încheiat la 2 septembrie 911 intitulat *pax Kieveana* a adus, rușilor, adevărate beneficii atât economice cât și militare, bizantinii obligându-se să le plătească rușilor, un tribut destul de consistent, iar împărații Leon și Alexandru se angajau ca în viitorul apropiat să permită accesul negustorilor ruși să vină la Constantinopol, unde în curând aveau șansa să dețină monopolul pieții constantinopolitane. Acestea vădese clar că în urma tratatului din 911, rușii și-au câștigat o adevărată recunoaștere statală în sfera internațională.

În urma acestor evenimente s-a produs inevitabil și trecerea unor grupuri rusești la creștinism, iar în urma acestui lucru s-a încheiat un tratat de colaborare între cele două țări în anul 944, în timpul cneazului Igor (913-945) și a împăratului Roman Lecapenos.

După moartea lui Igor din anul 945, care ar fi fost ucis de către tribul drevlenilor, conducerea a fost preluată de către soția sa Olga (945-957) până la majoratul fiului său Sviatoslav, aceasta fiind o susținătoare înfocată a creștinismului, ea însăși după cum mărturisesc izvoarele s-ar fi botezat la Constantinopol în anul 957, în timpul acestei vizite, ca urmare a invitației primite din partea împăratului Constantin al-VII-lea Porfirogenetul. Deși unele surse spun că aceasta s-ar fi botezat încă din anul 954/955 la Kiev.

Între timp ambițiile Țarului Simeon I al Bulgariei de cucerire a Imperiului Bizantin, i-au împins pe aceștia să apeleze la ajutorul militar rus. Așadar, în anul 968, ultimul an de domnie a împăratului Nikephor al-II-lea Phocas, acesta a încercat să îi îndrepte pe rușii, care aveau o influență tot mai mare acum fiind conduși de Sviatoslav, împotriva bulgarilor. Însă ceea ce bizantinii nu și-au luat în calcul era că pe măsură ce expansiunea rușilor în teritoriile bulgare și cele de pe Dunăre, avea să îi facă să se recolonizeze în acele ținuturi. Astfel

⁶ Cronică lui Nestor, XXXI, p. 149.

⁷ Ibidem, p. 50.

că după ce Sviatoslav a anexat o mare parte din teritoriile de la Dunăre îi scrie o scrisoare mamei sale Olga, în care îi mărtușește că vrea să înființeze o nouă capitală chiar la Dunăre, această scrisoare fiind scrisă în 969 cu puțin timp înainte de decesul cneaginei Olga, potrivit Cronicii lui Nestor: „Aș vrea la Dunăre, la Pereislovet, acolo este centrul țării mele”⁸.

Însă situația politică dintre Imperiu și ruși s-a înrăutățit și mai mult în al doilea an de domnie a împăratului Ioan I Tzimiskes, uzurpatorul lui Nikephor al-II-lea, în 970 când oștirea rusă care cuprindea treizeci de mii de oameni și întărită cu detașamente de bulgari și-a făcut apariția lângă Arcadiopolis, dar care în urma unei bătălii grele armata bizantină comandată de generalul Bardas Skleros, a reușit să obțină o victorie. Însă chiar și cu toate acestea Sviatoslav nu intenționa să plece de pe teritoriile din Bulgaria⁹.

Bizantinii dându-și seama ce pericol reprezenta Sviatoslav pentru statul bizantin, erau conștienți că aveau să se confrunte cu un nou Krum¹⁰, în persoana cneazului rus. Drept urmare împăratul Ioan Tzimiskes, în fruntea unei armate numeroase a pornit în primăvara anului 971, împotriva lui Sviatoslav.

Iar în zorii zilei de vineri 21 iulie 971, avea să se dea ultima luptă dintre Tzimiskes și Sviatoslav. După cum ne relatează Skylitzes, Sviatoslav se aruncase în mijlocul bătăliei și era aproape să moară de mâna lui Anemas, fiul ultimului emir al Cretei, care se afla de partea bizantinilor. De asemenea Ioan Tzimiskes lupta printre rândurile kataprahktilor săi, în timp magistrul Bardas a executat ocolul armatei rușilor și i-a atacat din spate, în urma acestui ultim atac al lui Bardas, armata rusă ar fi început retragerea și o dată cu aceasta și măcelărirea ei. Însă Sviatoslav a reușit să părăsească la timp câmpul de luptă și să se refugieze în spatele zidurilor Dorostolului. Aici, fiind încercuit de armata bizantină, a petrecut o zi, în plângere amarnică după propria armată, după care a doua zi a capitulat, trimițând o solie de pace la împărat în care îi cerea să lase rămășițele armatei lui să părăsească teritoriul, îndreptându-se spre locurile de baștină, în siguranță, aceștia predând Dorostolul în mod pașnic, bizantinilor, iar oamenii săi să fie lăsați să treacă pe traseul din Moesia și ca pe viitor negustorii ruși să fie reprimiți la Constantinopol¹¹.

Împăratul Ioan Tzimiskes a acceptat cererile lui Sviatoslav și i-a lăsat să plece spre locurile natale, însă fiind singur într-o luntre în drumul spre casă, a fost ucis

⁸ Cronica lui Nestor, XXX, IV, p.73.

⁹ S. B. Dașkov, Dicționar de împărați bizantini, trad. Viorica Onofrei și Dorin Onofrei, Ed. Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 247.

¹⁰ Acesta este cunoscut ca fiind cel mai de temut conducător bulgar, care a dat Imperiului Bizantin, putem considera, cea mai groaznică înfrângere din istoria acestuia, putem spune chiar mai groaznică și decât căderea Constantinopolului din 1453, prin bătălia din defileul Munților Balcani din iulie 811, unde armata bizantină și însuși împăratul Nikephoros I Genikos (802-811), au fost măcelăriți, de către bulgari, până la ultimul om. Krum, în urma acestei bătălii, a făcut din craniul împăratului, o cupă încrustată în argint din care beau boieri săi la ospete.

¹¹ Ibidem, p. 251.

de către Kuria o căpetenie pecenegă care nu a ascultat de sfatul împăratului *romeilor*¹², de a-l lăsa pe Sviatoslav să se întoarcă în siguranță la Kiev¹³.

Evenimentele dintre Rusia Kieveană și Bizanț au fost liniștite până în timpul basileilor Vasile al II-lea Macedoneanul și Constantin al VII-lea Porfirogenetul care au cerut ajutorul lui Vladimir, care de curând după moartea lui Sviatoslav anexase Kievul, în a-i ajuta în luptele împotriva Bulgarilor în anul 988. Vladimir și-a ținut promisiunea și a trimis ajutor militar Bizanțului, însă tot ceea ce cerea în schimbul acestui ajutor militar era, ca basileul bizantin să îi ofere mâna prințesei bizantine Ana Porfirogeneta. Însă politica imperială interzicea căsătoria unei prințese bizantine cu un barbar.

Astfel, când Vladimir a văzut că a fost tras pe sfoară de către bizantini, a invadat ținuturile din Crimeea, și a cucerit cetatea Chersonesului în vara anului 989. Imperiul a fost nevoit să accepte căsătoria dintre cneazul Vladimir și Ana Porfirogeneta, trimițându-i lui Vladimir o scrisoare cum că bizantinii vor accepta această căsătorie, doar dacă el se va converti la creștinism. Vladimir a primit cu mare bucurie vestea, iar la începutul lunii mai, prințesa Ana a ajuns la Chersones, unde a asistat la botezul cneazului Vladimir, acesta fiind botezat de către episcopul cetății la data de 19 mai 989, iar la scurt timp după aceasta a avut loc și Taina Cununii dintre cei doi¹⁴. Sosirea cuplului în Kiev a avut ca și consecință ordinul cneazului ca toți orașenii să se boteze a doua zi în apele Niprului, iar cei care refuză să fie considerați dușmani ai statului.

II.1. Patriarhul Fotie al Constantinopolului și „prima convertire a rușilor”.

După cum am putut observa din cuprinsul celor istorisite, în decursul, celor istorisite anterior, în introducere, putem vedea că relațiile dintre Imperiul Bizantin și Rusia Kieveană, au fost atât pașnice cât și violente. Patriarhul Constantinopolului, care se afla în persoana Sfântului Fotie, acesta trimite în cuprinsul anului 861, o enciclică, către ceilalți patriarhi ai creștinismului de rit răsăritean, neuitând că încă în acea perioadă funcționa modul de administrație bisericească al Pentarhiei, chiar dacă rolul atribuit în acea vreme papalității de la Roma, era doar unul formal, deoarece aceasta începuse să își înființeze un nou mod de organizare, care se caracterizează și astăzi prin despotism și râvnire la niște drepturi pe care niciodată nu le-a avut. Se pare că în această epistolă, patriarhul Fotie al Constantinopolului, le înfățișează, celorlalți patriarhi răsăriteni, tulburările provocate de misionarii de rit latin, pe care aceștia le-au produs în sânul noii Biserici din Bulgaria și acuzându-i pe aceștia de imixtiune religioasă.

¹² Termenul de *romei*, era folosit de către bizantini, numindu-se pe ei înșiși așa, arătând astfel că ei sunt adevărații și singurii urmași ai romanilor din epoca antichității.

¹³ Ibidem, p. 252.

¹⁴ Cronica lui Nestor, XLIII, p. 103.

Tot în această enciclopică, ne relatează evenimentele petrecute cu un an în urmă și anume despre atacul rușilor, care după cum ne afirmă aceasta, după ce aceștia au cucerit și subjugat popoarele cu care se învecinau și astfel ei crescând în putere și mândrie, au întreprins un asediu asupra Constantinopolului, dar care s-a sfârșit printr-un eșec usturător pentru Ruși, aceștia nu după mult timp primind botezul creștin, patriarhul precizându-ne că aceștia primind credința cea adevărată și lepădându-se de păgânismul în care trăiseră până acum și încingându-se cu mult zel și evlavie, de o asemenea putere, aceștia osebindu-se printre celelalte popoare nou încreștinate, prin evlavia lor înflăcărată, au primit episcopi și preoți, cu multă bucurie, sporind foarte mult în cele ale credinței¹⁵.

Trebuie să precizăm opera de încreștinare a poporului Roș, după cum mai era numit în acea perioadă, demarată de către patriarhul Fotie, ajunge chiar a se asemăna în amploarea ei, cu realizările Sfântului Ioan Gură de Aur, printre goții din părțile teritoriale ale Crimeii¹⁶.

După cum știm, primele contacte ale rușilor, cu Imperiul Bizantin nu au fost deloc prielnice Bizanțului, acestea fiind în mare parte ciocniri de ordin militar și politic. Astfel amenințarea rusească, s-a arătat pentru prima dată, în timpul asediului Constantinopolului, din 18 iulie 860, dat de către ruși, aceștia fiind conduși de către cele două căpetenii ale lor pe nume Askold și Dir, aceștia conducând, atacând cetatea Constantinopolului, cu o flotă de 200 de ambarcațiuni navale, îndreptându-se spre malurile Bosforului.

Acest atac asupra capitalei Imperiului Bizantin, a intervenit, într-un moment foarte prost pentru bizantini, deoarece după cum ne relatează istoricii, împăratul bizantin Mihail al III-lea Bețivul, care a domnit între anii 856-867, era angajat în luptele cu popoarele *agarene*¹⁷, acesta primind vestea despre atacul capitalei, pe când se afla prin împrejurimile fluviului Negru. Se pare că în urma acestei solii împăratul bizantin, abandonează campania împotriva popoarelor păgâne și se întoarce degrabă la Constantinopol, pătrunzând în interiorul orașului cu foarte mare greutate deoarece, rușii, înconjuraseră partea de sud a orașului și de asemenea dominau și teritoriul maritim al acestuia. Se pare că salvarea Constantinopolului, a fost posibilă doar printr-o minune a Maicii Domnului, care era protectoarea orașului. Din informațiile istorice, aflăm că imediat ce împăratul a ajuns în interiorul Constantinopolului, acesta împreună cu patriarhul Fotie, a plecat în mare grabă spre Biserica Maicii Domnului, din cartierul Vlaherne¹⁸, al orașului,

¹⁵ Fotie, Epistola enciclopică, trad. Theodor M. Popoescu, în Studii Teologice I, 1930, nr. 2, pp. 72-73.

¹⁶ Emilian Popescu, Bizanțul, p. 95.

¹⁷ Termenul de *agareni*, era folosit în definierea unor popoare de origine turcă sau tătară, care de cele mai multe ori pustiau provinciile pe care le cucereau, aceștia practicând în acele vremuri stilul de viață nomad, dar care de asemenea erau renumiți pentru intoleranța lor religioasă, activând și ca mod de propagandă a cultului păgân.

¹⁸ Se pare că acest cartier era situat în partea de nord-vest a orașului, unde după părerea mai multor istorici, Ilie Gherghel, Stelian Brezeanu și Gheorghe Popa-Lisseanu, acesta ar fi fost special înființat, în sec. al IV-lea, pentru o colonie de vlahi, veniți din Scitia Minor.

unde se rugaseră toată noaptea. Mai apoi după aceasta se pare că patriarhul luase acoperământul Maicii Domnului și îl afundase în apa mării, moment în care deși vremea era senină, s-a iscat brusc o furtună puternică care izbiră ambarcațiunile rușilor de țarm, acestea sfărâmându-se. Din câte ne relatează Cronica lui Nestor, doar foarte puțini dintre ruși supraviețuiseră furtunii, astfel poporul rus fiind nevoit să se întoarcă înapoi în teritoriul său¹⁹.

Se pare că consecințele acestei expediții întreprinse de poporul rușilor, a luat o întorsătură de situație, bizantinii ieșind victorioși, prin puterea Maicii Domnului și totodată demonstrându-le rușilor atotputernicia Dumnezeuului creștinilor, aceștia în curând având și ei să accepte botezul creștin. Se pare că Bizanțul și-a dat seama de pericolul care putea pândi Imperiul, astfel că replică a acestor evenimente atât împăratul cât și patriarhul, în decursul anilor 860-861, trimit o solie de încreștinare atât printre Khazari cât și printre Ruși, fiind condusă de către Constantin Filosoful (Sfântul Constantin-Chiril, fratele Sfântului Metodie).

Se pare că Sfinții, Constantin-Chiril și Metodie, ajunși la Chersones, probabil în decursul anului 861, au întâmpinat o puternică propagandă în mijlocul poporului rus, iudaică și islamistă, dar se pare că aici au mai găsit și o Evanghelie și o Psaltire, scrise deja în limba slavă a aceluia timp pe care o vorbeau rușii.

De asemenea se pare că un alt factor a unei prime încreștinări a Rusiei, s-ar fi produs în timpul celei de a doua perioade de patriarhat a lui Ignatie al Constantinopolului (867-877), din timpul împăratului Vasile I Macedonianul (867-886), când marea majoritate a rușilor acceptară botezul, iar patriarhul Ignatie le hirotonește un arhiepiscop.

Desigur trebuie să precizăm că în urma eșecului și întoarcerii lui Askold și Dir, la Kiev, aceștia sunt omorâți de către viitorul conducător al Rusiei Kieviane, Oleg. Cât despre acceptarea definitivă a creștinismului, în mijlocul poporului rus, despre aceasta putem vorbi abia în timpul cneazului Vladimir.

II.2. Formarea statului rus și botezul prințesei Olga.

După cum am putut observa din cele istorisite mai sus, poporul rus a intrat sub dominația lui Oleg care i-a ucis pe Askold și Dir, cele două căpetenii ruse, acesta unind triburile lor și punând prima piatră de temelie, în vederea formării unui stat unitar.

Se pare însă că nici Oleg nu a avut intenția să păstreze o politică pașnică cu Imperiul Bizantin deoarece, acesta, pornește o demonstrație de forță militară majoră împotriva Imperiului, în decursul anului 907, plecând de la Kiev cu o flotă navală de 2000 de ambarcațiuni, spre a cucerii Constantinopolul. Se pare că acesta odată ajuns la Constantinopol, debarcă pe țarm și ordonă armatei sale să pârjolească împrejurimile orașului, astfel tăind toate drumurile și posibilitățile de comunicare ale Constantinopolului cu celelalte orașe, practic izolându-l de celelalte orașe ale Imperiului și forțându-i capitularea prin înfometare.

Însă se pare că în momentul în care rușii vroiau să incendieze întregul oraș, acesta fiind vlăguit și înfometat, bizantinii, se obligă să le platească un tribut

¹⁹ Cronica lui Nestor, XVI, pp. 44-45.

consistent, în schimbul unui tratat de pace, care se pare a fi încheiat la data de 2 septembrie 911, acesta fiind cunoscut sub numele de „pax Kieveana” și încheiat prin jurământul împăratului romeilor, acesta jurând pe Sf. Evanghelie și sărutând Crucea, iar Oleg jurând pe zeul lui Volos, pe sufletele strămoșilor²⁰ lui și pe sabia sa²¹.

După cum știm de asemenea din cele istorisite în cele anterioare ale acestui articol, știm că tratatul „pax Kieveana” cuprindea două obligații, pe care bizantinii trebuiau să le îndeplinească, acestea fiind, obligația plătirii unui tribut poporului rus și permiterea accesului negustorilor ruși la Constantinopol. De asemenea să nu uităm că prin acest tratat încheiat cu rușii, poporul bizantin, urmează și o apropiere a acestora de ei pentru a fi posibilă încreștinarea acestora.

Între timp se pare că ambițiile țarului bulgar Simeon I, au început să i-a amploare, astfel bizantinii au încercat atragerea poporului rus spre o alianță militară prin care să distrugă odată pentru totdeauna amenințarea bulgară, încercare de alianță care se v-a definitiva în timpul domniei împăratului bizantin Nikiphor al II-lea Phocas (963-969), însă această alianță deși, v-a da roade nu v-a duce la anihilarea totală a Bulgariei.

Se pare că Rusia a cunoscut creștinismul de asemenea într-o fază nedeplină în timpul domniei cneazului Igor, știind că în timpul scurtei sale domnii la Kiev se aflase deja o biserică cu hramul Sf. Ilie, o copie a bisericii din Constantinopol cu același hram din care era localizată în cartierul Sf, Mamas și întrebuițată pentru uzul varego-rușilor²².

Însă se pare că Igor este ucis în anul 945, de către tribul drevlenilor, care v-a fi stârpit de pe fața pământului odată ce soția sa, cneagina Olga, ajunge la putere și preia regența fiului său minor Sviatoslav. Aceasta se pare că a condus regența fiului său până în anul 960-962, iar în anul 957, conduse o solie diplomatică la Constantinopol unde, în timpul acesteia, după majoritatea părerilor istorice, primește botezul creștin, sub numele de Yelena după numele nașei sale, împărăteasa Elena, soția împăratului Constantin al-VII-lea Porfirogenetul, în Biserica Hagia Sofia²³, aceasta fiind mult lăudată de către patriarhul Polyeuct (956-970), acesta fiind cel care a botezat-o și afirmând laudele următoare despre aceasta : „ Slavită ești tu între femeile ruse că a-i dobândit lumina și a-i gonit întunericul. Pe tine te vor binecuvânta fiii Rusiei până în ultima generație a nepoților tăi”²⁴.

Însă deși aceasta când a ajuns înapoi în patria ei, a desfășurat o amplă activitate de încreștinare, odată cu terminarea mandatului ei de regență asupra fiului ei Sviatoslav și urcarea pe tron a acestuia, creștinismul și toată opera de

²⁰ Având în vedere că în mijlocul popoarelor slave, importanța pe care o avea cultul strămoșilor și al bătrânilor, era de o sanctificare și importanță religioasă uriașă, neuitând faptul că superstiția, la popoarele păgâne era un mod de viață.

²¹ Cronica lui Nestor, XVIII, p. 50.

²² I. Rămureanu, Istoria Bisericească Universală, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1992, p. 210.

²³ Diarmaid MacCulloch, Istoria Creștinismului, Primii 3000 de ani, trad.de Cornelia Dumitru și Mihai Silviu Chirilă, Ed. Polirom, 2011, p. 463.

²⁴ Cronica lui Nestor, XXXI, p. 69.

înceștinare a Olgăi, preîntâmpină opoziția și dezacordul noului cneaz Sviatoslav, până la moartea acestuia din anul 972 și inclusiv în timpul domniei uzurpatorului și fiului său Iaropolk, până când, celălalt fiu al lui Sviatoslav și al Mariei Malușa, pe nume Vladimir, își ucide fratele și preia conducerea Rusiei în anul 980, el fiind și întemeietorul oficial al statului, dar și cel care ordonă botezarea oficială a tuturor rușilor, acesta domnind între anii 980-1015 și despre care vom vorbi în cele ce vor urma.

III.1. Înceștinarea oficială a Rusiei kievene și Botezul cneazului Vladimir (980-1015).

După cum am putut observa din cele scrise anterioare, cneazul Vladimir, ajunge în fruntea poporului rus, la anul 980, în prima fază a domniei sale punând bazele definitorii ale unui stat unitar, anexând triburile rusești din provinciile alăturate ale Novgorodului și Kievului, totodată așezându-și capitala la Kiev. Însă prima parte a domniei sale a fost precedată și de unele reforme religioase păgâne, acesta sub presiunea varegilor păgâni, dar și din cauza unor considerații politice a reorganizat cultul păgân, ridicând mai mulți idoli pe colina din afara palatului Tarem și consacându-i prin sacrificii umane²⁵. Însă toate acestea nu au făcut decât ca Vladimir să înceapă să disprețuiască cultul păgân tot mai tare și să pregătească terenul pentru misionarii creștini.

Se pare că Vladimir vroia cu orice preț să înlăture, din aceste motive, cultul păgân din interiorul statului său, astfel încât era hotărât să își aleagă un nou Dumnezeu, astfel încât în anul 984, convoacă un consiliu al bătrânilor și alege 10 bărbați de nădejde cu nume bun și plini de glorie pe care îi trimite să cerceteze celelalte religii monoteiste. Se pare că cele între care Vladimir balează să o aleagă erau Creștinismul, Mahomedanismul și Iudaismul. Însă se pare că motivul respingerii atât a Iudaismului cât și a Islamismului erau interzicerea mâncării cărnurilor din porc și consumul vinului, deoarece se pare că însuși Vladimir le răspunde: „ Pentru ruși băutura este o plăcere, fără ea nu putem fi ”²⁶.

De asemenea se pare că motivul respingerii Islamului, a mai fost și mărturia celor zece bărbați, despre aceștia că pozițiile și mișcările musulmanilor aflați la rugăciune în moscheile lor li s-au părut nefirești : „, nu e nici-o bucurie în ceea ce fac ”²⁷. De asemenea nici Iudaismul și nici ritul latin nu i-au impresionat.

Se pare că unul din motivele alegerii Creștinismului de rit răsăritean, a fost impresia și trăirile delegațiilor la Constantinopol care mărturisesc că, la Constantinopol, patriarhul le-a arătat „ frumusețea Liturghiei ”, iar ei i-au povestit prințului în felul următor : „, nu știam dacă ne aflăm în cer sau pe pământ, fiindcă niciunde pe pământ nu se poate găsi o așa înfățișare și frumusețe, pe care nu știm cum să le exprimăm în cuvinte. Atâta știm, că Dumnezeu se află împreună cu acei bărbați și că slujbele lor sunt mai bune decât toate celelalte. Nu putem

²⁵ Ibidem, XXXVIII, p. 80.

²⁶ Ibidem, XL, p. 84.

²⁷ La christianisation de la Russie Kéviennne, De la beauté au divin, par. Serguei S. Averinstev, 1988, pp. 9-10.

uita o așa frumusețe”. Cuvântul frumusețe, repetat de atâtea ori, a reprezentat pentru ei argumentul teologic decisiv : „Acolo, Dumnezeu e împreună cu acei bărbați”. Din acest moment, prințul e liber să aleagă. ” Atunci Vladimir luă cuvântul, zicând : Deci, unde vom fi botezați? ”²⁸.

Desigur putem numi mai mulți factori ai botezului lui Vladimir în ritul răsăritean, altul dintre aceștia fiind, straduința unui filosof grec, venit la curtea sa ca ambasador al Bizanțului și reprezentant al religiei creștine, pe lângă solii bulgari de lângă Volga care, reprezentau islamismul și Khazarii, care reprezentau Iudaismul. Se pare că acesta însă a avut un mare succes, cneazul Vladimir ascultând cu mare interes istoria expusă de acesta a Vechiului și Noului Testament, dar pe lângă acestea ne face să credem că unul dintre motive a fost și momentul arătării unei picturi pe pânză, care reprezenta scena Judecării Domnului, dar și bucuria celor care intraseră în Rai. Acesta vorbindu-i cneazului despre iad și Rai, l-a sfătuit să se boteze, prin următoarele cuvinte: „Dacă vrei să stai dea dreapta, cu cei drepți, primește botezul”²⁹.

De asemenea cel mai important factor al botezului său în ritul răsăritean, a fost precedat de un război cu Imperiul bizantin, știind că în anul 988, cucerește Chersonesul și pretinde mâna prințesei Ana Porfirogeneta, astfel pentru încheierea păcii, se pare că bizantinii i-au impus lui Vladimir că vor face uz de economie, știind că căsătoria unei prințese bizantine era interzisă cu un principe barbar, chiar dacă acesta era creștin sau nu, doar dacă încheie cu ei un tratat de pace și trece imediat la creștinismul răsăritean. Se pare că Vladimir fiind îndrăgostit peste măsură de prințesa Ana Porfirogeneta, acceptă fără ezitare oferta bizantinilor și imediat după botezul său și oficierea cununiei, emite un edict în care oricine nu se v-a boteza a doua zi în apele Niprului, va fi declarat trădător de țară.

Astfel se pare că s-a cristalizat definitivarea botezului lui Vladimir, se știe de asemenea că acesta după moartea soției sale din anul 1011, și-a trăit ultimii ani într-o tristețe profundă, acesta fiind înmormântat alături de ea, în anul 1015, în biserica Maicii Domnului a Dijmelor.

IV.1. Organizarea Bisericii ruse „primare”.

Așadar în urma celor istorisite mai sus, acum putem aduce ca temeie cele pe care le vom ilustra în acest pasaj, după cum se pare, după botezul cneazului Vladimir din anul 988/989 acesta începe a pune bazele organizării unei Biserici ruse. Astfel în anul 991 sau 996, acesta construiește biserica „ Adormirea Maicii Domnului a Dijmelor” la Kiev, locaș de cult care v-a servii drept biserică mitropolitană până la construirea Catedralei Sf. Sofia, aceasta fiind construită în timpul domniei cneazului Iaroslav cel Înțelept (1019-1054), fiul lui Vladimir și Anei Porfirogeneta.

De asemenea după cum știm se pare că noua mitropolie înființată la Kiev, pe la anul 997, depindea jurisdicțional de scaunul Patriarhiei de Constantinopol,

²⁸ Ibidem ; De asemenea menționez că traducerea textului redat îmi aparține.

²⁹ Cronica lui Nestor, XL, p. 96.

însă se pare că aceasta nu a obținut niciodată rangul de arhiepiscopie autonomă ca în cazul Bisericii Bulgare. Se pare că primul mitropolit al Kievului se afla în persoana grecului Teofilact, acestuia succedându-i, cu puține excepții doi episcopi greci care au fost numiți de către Patriarhia Constantinopolului.

De asemenea mai multe izvoare istorice relatează, că Mitropolia de Kiev avea în subordine 11 episcopii sufragane : Belgorod, fondată către anul 1000, Novgorod, ctitorită probabil în 1036, Černigov (între 1036 și 1050), Polock (către 1060), Vladimir de Volînia (către 1087-1088), Perejaslavl' (către 1060), Rostov (1073) transferată la Suzdal în 1160, Turov (înainte de 1104), Kanev/Jur'ev (după 1061), Smolensk (1136) și Galič (1157)³⁰.

IV.2. Monahismul rusesc în secolul al XI-lea.

Cât despre monahismul rusesc din cuprinsul sec. al XI-lea, informațiile și datele istorice nu sunt absolut inexistente, însă din păcate, singura informație istorică ne precizează că, viața monahală pe teritoriul Rusiei în cuprinsul acestui secol, este că odată cu trecerea la creștinism a poporului rus și odată cu începerea construirilor unor biserici au luat ființă și unele așezăminte monahale³¹. Însă despre numirea acestora sau hramurile acestora, sau localizarea lor, sursele nu ne dau absolut nici o informație.

Putem doar presupune că aceste așezări monahale într-o primă fază au practicat modul de viață pustnicesc și mai apoi cu trecerea timpului au început să se organizeze după modelul cenobitic, sub forma de așezăminte de obște.

Așadar, din păcate acestea sunt singurele informații pe care le putem așterne pentru această temă, deoarece așezămintele rusești monahale ca și datare în cronici, apar abia către sfarsitul sec. al XII-lea și începutul sec. al XIII-lea.

³⁰ Arrignon, 1991, p.100.

³¹ Euseviu Popovici, *Istoria Bisericească Universală și Statistică Bisericească*, București, 1927, pp. 60-61.